

דבר ה' זו הלכה (שבת קל"ח):

הלכה שבועית בנושאים אקטואליים

לא ילבש בתחפושות, לימוד תורה בפורים.

1. אוסף טעמים למנהג להתחפש (מתוך 'אינצקלופדיה מנהגי חגים' בפרוייקט השו"ת).
להראות שכל מה שישראל חוטאים ונדמים לאומות העולם, אינו אלא לפנים. כשם שמחופשים אלה, הדומים לנכרים, אינם אלא יראים ושלמים עם ה', כך ישראל שבאותו הדור היו שלמים עם ה' בלבם, ולא השתחוו לצלם של נבוכדנאצר אלא לפנים בלבד¹ (אוצר כל מנהגי ישורן סימן נ ס"ק ג).
-טעם נוסף: מתחפשים בבגדי גויים, על דרך שאמרו חכמים: "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", כמו כן בין המחופשים אין לדעת מי הוא זה, ואולי באמת אינו יהודי (תודעה פרק עשירי).
-טעם נוסף: לזכר פחד היהודים שנפל על הגויים בזמן מרדכי, ובגללו היו "מתייהדים"² (מחצית השקל).
-טעם נוסף: על חלק מן האישים הנזכרים במגילה פרושה מעין מסכה המכסה את פרצופם האמיתית³ (כנסת יחזקאל).
-טעם נוסף: על שם שדרשו חז"ל (חולין קלט ב): "אסתר מן התורה, מניין? ואנכי הסתר אסתיר" (דברים לא יח). מכאן רמז להסתרת פנים ביום אסתר (טעמי המנהגים סימן תתצב בשם בני יששכר).
-טעם נוסף: שנאת עמלק לישראל באה לו מאבי אביו - עשיו, ששנא את יעקב על אשר לבש את בגדיו ונכנס לקבל את הברכות. עכשיו, שוב אנו מתחפשים בבגדיו, ומראים שלא היה זה חטא, אלא ראויים אנו לרשת את נחלתו של עשיו, ואפילו אם יהיה יעקב לבוש בבגדי עשיו - גם ברוך יהיה⁴ (תודעה פרק עשירי).

¹ וכן אמרו חכמים (מגילה יב, א): "שאלו תלמידיו את רבי שמעון בר יוחאי: מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שבאותו הדור כלייה? אמר להם: אמרו אתם. אמרו לו: מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אמר להם: אם כן שבשושן ייהרגו; שבכל העולם כולו אל ייהרגו; אמרו לו: אמור אתה. אמר להם: מפני שהשתחוו לצלם. אמרו לו: וכי משוא פנים יש בדבר? אמר להם: הם לא עשו אלא לפנים, אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהם אלא לפנים.

² אסתר ח, יז
³ לדוגמא: א. אחשוורוש אמר להביא את ושתי המלכה בכתר מלכות להראות העמים והשרים יופיה (אסתר א, יא); בא גבריאל ועשה לה זנב (מגילה יב, ב); הסוה וכסה את יופיה שלא תוכל לבוא ולהיראות בפני אורחי המלך.

ב. אסתר אינה מגדת עמה ומולדתה (אסתר ב, י; ב, כ), וכאילו שמה מסוה על פניה, שלא יכירנה איש ולא יידע מהו מוצאה. הסתר זה גרם שלא היה אדם מרגיש בה שהיא יהודיה, ולכל אחד ואחד נדמתה לו כאילו היא מאומתו (מגילה ז, א).

ג. כשאחשוורוש קם בחמתו ממשלה היין אל גינת הביתן (אסתר ח, ז), באו מלאכי השרת, התחפשו לאנשים והחלו לקצוץ את האילנות, והסבירו לאחשוורוש שהדבר נעשה בפקודת המן.

ד. אליהו הנביא התחפש לחרבונא - מסריסי המלך, ואמר לאחשוורוש בשעת כעסו על המן (אסתר ז, ט): "גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי אשר דבר טוב על המלך" (פרדר"א פרק נ).

ה. "ויקרב מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר" (אסתר ד, א).
ו. "איש אשר המלך חפץ ביקרו יביאו לבוש מלכות" (אסתר ו, ז).

⁴ בתולדות העמים והלשונות, ישראל ועמלק הם שני קצוות רחוקים זה מזה; ולפיכך הם מתדמים זה לזה, זה - ברשעותו, וזה - בצדקתו. מידתו של עשו (ושל עמלק בן בנו) שהוא מתחפש בבגדים לא לו, לובש בגדי חמודות, מראה את עצמו צדיק ומדבר חלקלקות - ואינו אלא רשע גמור ומרמות ותוך תחת לשונו. וכן אתה מוצא שנאמר בעשיו (בראשית כה, כח): "כי ציד בפיו" - אין פיו ולבו שוין. אותה מידה, בהיפוכה הגמור, אתה מוצא בצדיקי ישראל, שאין פיהם וליבם שווה; שכן דוד המלך נראה כאילו חוטא - ואינו אלא חסיד גדול. זו היתה גם מידתו של יעקב אבינו, שהיתה צדקותו מכוסה מעין כל חי, ואפילו יצחק אביו לא הכירו, עד שגילתה רבקה מטמוניותיו של יעקב, והסבה את הברכות לבעליהן, ליעקב, שהוא ראוי להן.

טעם נוסף: זכר למרדכי, שיצא בלבוש מלכות (אוצר המנהגים).
 טעם נוסף: זכר לושתי, שעשה לה גבריא'ל זנב (מגילה יב ב) (שם).
 טעם נוסף: לפי שהנס היה מלובש בדרך הטבע, על כן מכסים את הפנים שלא ייראו בגלוי (שם).
 טעם נוסף: מצינו בעמלק ששינה את מלבושיו ובא להילחם בישראל במדבר, וכן עשו העמלקים בימי יהושפט⁵ 67 (שם).
 טעם נוסף: בגלל העניים המתביישים לבקש צדקה בגלוי, וכאשר יתחפשו ולא יכירו יוכלו לבקש ולקבל צדקה (שם).
 טעם נוסף: משום שהתחפשות מוסיפה דיצה וחדוה, שמחה וגילה (שם).

2. ספר החינוך (מצוה תקמב-תקמג).

"שלא ילבשו הנשים מלבושי האנשים ולא יזדיינו בזיונם, ועל זה נאמר (דברים כב ה), לא יהיה כלי גבר על אשה, ותרגם אנקלוס לא יהא תיקון זין דגבר על אתתא. ומן הדומה כי מפני כן פירש הכתוב בכלי זין, לפי שהם הכלים המיוחדים לגמרי לאנשים, שאין דרך אשה בעולם לצאת בכלי זין, אבל הוא הדין שאסור להם מדאורייתא לצאת במלבושים שדרך האנשים באותו המקום להשתמש בהם, כגון שתשים בראשה מצנפת או שאר כלים המיוחדים לאיש.

משרשי המצוה להרחיק מאומתנו הקדושה דבר ערוה וכל ענין וכל צד שיהיה הכשלון באותו דבר מצוי מתוכו, וכענין שיאמרו זכרונם לברכה (סנהדרין קו א) על דרך משל, שאלקינו שונא זמה הוא, כלומר שלאהבתנו הרחיקנו מן הזמה שהיא דבר מכוער ביותר ויקח לב האדם ומדיחו מדרך טובה ומחשבה רצויה לדרך רעה ומחשבה של שטות. ואין ספק כי אם יהיו מלבושי האנשים והנשים שוים, יתערבו אלו עם אלו תמיד ומלאה הארץ זמה. ועוד אמרו בטעם מצוה זו שהיא להרחיק כל ענין עבודה זרה שדרך של עובדי עבודה זרה היה בכך. ואלה שני הטעמים מצאתים בספרי הרמב"ם ז"ל אחר כתבי אותם.

דיני המצוה קצרים, בפשט הכתובים הם נכללים. ונוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן בנקבות. ואשה העוברת על זה ולבשה המלבושים המיוחדים באנשים לבד באותו המקום שהיא בו. חייבת מלקות. (תקמג)- שלא ילבשו האנשים מלבושי הנשים, ועל זה נאמר (דברים כב ה), ולא ילבש גבר שמלת אשה. משרשי המצוה מה שכתוב במצוה הקודמת.

⁵ המאורעות הרבים המסופרים במגילה, שנמשכו כשתים עשרה שנה, היו טבעיים לכאורה, אך רק בסיומם התברר שהיתה בהם יד מכוונת שהביאה את הנס הגדול.
⁶ דברי הימים ב, כ, א, וראה רש"י שם.

דיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה (מכות כ ב) שאין האיסור והמלקות בלבד, דהוא הדין בתקון שלהם, שכל המתקן עצמו בתיקונים המיוחדים לנשים חייב מלקות, כגון המלקט שערות לבנות מתוך שחורות מראשו או מזקנו, וכן הצובע שערותיו כדרך שנשים צובעות אותן, וכן תרגם אנקלוס ולא יתקן גבר בתיקוני אתתא. ומה שאמרו זכרונם לברכה שטומטום ואנדרוגינוס אינו עוטר ראשו כאשה ואינו מגלח ראשו כאיש ואם עשה כן אינו לוקה, וכן בכל מקום נותנין עליהם חומרי האנשים והנשים, ואם עברו אינם לוקין לפי שהן ספק, אבל אם עברו באיסור שאיש ואשה שוין בו בזה אין צריך לומר שלוקין עליו. ויתר פרטיה מבוארים במסכת נזיר פרק שני נזירים (נט א). ונוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן בזכרים. ועובר על זה ולבש מלבושי הנשים או שתקן עצמו בתיקוני הנשים כגון שלקט שערות לבנות מתוך שחורות או שצבע אפילו שעה אחת חייב מלקות משילקוט אותה או יצבענה".

3. בשו"ת מהר"י מינץ (סימן טו) נשאל, "על דבר לבישת הפרצופים שנוהגין ללבוש בחורים וגם בתולות זקנים עם נערים בפורים". וכתב להתיר לגבר ללבוש מלבוש אשה וכן להיפך לכבוד שמחת פורים - "הנה ראיתי שכבר פסק להתיר אהובי ועמיתי מחותני כרכא דכולא ביה אבקת הרוכלים ריש כלה וריש גולה האשל הגדול מהר"ר אליקים סג"ל יצ"ו והוציא כאור משפטו כאשר נמוקו עמו. וראיותיו מוכיחין עליו כאלו יצאו מפי הגבורה ע"כ המהרהר אחריו כמהרהר אחר השכינה. אף אני אמרתי להביא ראיה להתיר לא כמהרהר אחרי הרב הגדול יצ"ו ולא כמחזיק דבריו כי אינו צריך ועוד כי ראיותיו ידידיה אלימי מראיות ידידי. אבל באתי לטול שכר שיבא מכשורא דמצוה ליתן טעם ולהביא ראיה מה ראו על ככה גדולים וחסידים עולם ז"ל שנתגדלתי אצלם אשר ראו בניהם ובנותיהם חתניהם וכלותיהם לובשין אותן פרצופים ושינוי בגדיהם מבגדי איש לבגדי אשה וכן להיפך. ואם היה ח"ו דנדוד עבירה חלילה וחס להם לשתוק ולא ימחו וק"ש וק"ו באיסור לאו אלא ודאי היה להם ראיה וסמך שהיתר גמור הוא ואין בלבוש זו הרהור עבירה לאפוקי מלבו של פלגא וצדוקי ומוחרם גרשם בונה פאצ"ו המדבר והמהרהר אחר מטתן של גדולים וחסידים עולם זצ"ל". והולך ומונה ראיות להתיר ואלו הן:

א. האיסור תלוי במנהג המקום - במקום שבו המנהג ללבוש כך מותר: "ובתוספות אחרים מצאתי בסוף דבור ישראל המסתפר מן הגוי וז"ל התירו לבית רבי שיהיו רואין במראה כו' ומ"מ דברים אלו אינם אסורין אלא משום לא ילבש גבר שמלת אשה הילכך כל מקום שנהגו האנשים כנשים אין כאן משום שמלת אשה כך נ"ל לדעת הגאונים שהתירו להסיר שער בית השחי וביית הערה במקום שנהגו האנשים להעבירו וק' מדאמר' התם ההוא דאחייב נגודא קמיה דרבי אמי אגליה בית השחי ידידיה חזיא רבי אמי דלא מגלח אמר ליה שבקוהו דין מחבריא הוא אלמא כולו מגלחי בר מחבריא ואפילו

הכי אסור דהא חבריא לא מגלחי ואפשר דבמקום דכולהו מגלחי כאן דדרכיהו דנשי בהכי חבריא נמנעים ואין עושין כו' וכן בראיית מראה עכ"ל התוספות. אלמא להני תוס' באתרא דנהגי אנשים ונשים בשוה לית ביה משום לא ילבש".

ב. איסור לא ילבש תלוי בכוונה להתייפות, אם אינו מתכוין להתייפות מותר: "ומדתלי התוספות האחרים בבוחן לבות יודע וגם כתבו דאינו אסור אלא להתנאות כתוס' לעיל וגם בתוס' האחרים שאינו אסור רק לשם נוי ולקשוט דומיא דאשה אז יש בו משום לא ילבש גבר וגו' אלמא באופן אחר מותר. וכן משמע בסמ"ג בסימן ס' ממצות ל"ת בלאו לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה דבכוונת הלב הלאוין אלו תלויין דמפרש קראי אליביה דת"ק דרבי אלעזר בן יעקב כפשוטו שלא ילבש איש מלבושים המיוחדים לנשים כגון צעיף וקיינש"א וכיוצא בו לשבת בין הנשים לניאוף וכן אשה לשבת בין האנשים עכ"ל. וכל שכן לרבי אלעזר ב"י דהלכה כמותו דלא אסר אלא כה"ג כיון דמוקי קרא למלתא אחרייתא אלא מכח סברא כתב הסמ"ג דמודה לת"ק וז"ל ואומר אני שר' אלעזר ב"י נמי מודה בזאת לת"ק דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עכ"ל. אלמא דסמ"ג נמי סבירא ליה דאינו עובר משום לא ילבש אלא במתכוין לניאוף. וכן מוכח מדברי רב דבעי מר' חייא מהו לגלח שער בית הערוה ומפר"ת דבעי הכי מה לגלח בתער אמר ליה אסור אמר ליה והא גדיל וכו' והשתא קש מאי פריך והא קא גדיל פירוש כיון דגדיל ומצטער אפילו בתער היה לנו להתיר כיון שאינו עושה משום יפוי ואי אסור בכל ענין מאי פריך והא קא מצטער תאמר אין הכי נמי לצטער ולצטער אלא ודאי אינו אסור אלא כשמתכוין ליפות וק"ל".

ג. התירו כמה איסורים משום שמחת פורים לפי שאינו מתכוין לאיסור: "עוד נמצא בתשובה שכתב רבינו טוביה בשם ריב"א שכל מאכל שחוטפין הבחורים משום שמחת פורים אפילו שלא ברשות משעת מקרא מגילה עד סוף סעודת פורים שהם ב' לילות ויום אחד אין בהם משום גזל ואין להזמין לב"ד על ככה ובלבד שלא יעשו שלא כהוגן ע"פ טובי העיר עכ"ל. הרי שכתב שבזמן הנזכר אין בו משום גזל אבל קודם לכן וכן אחר כן יש בו משום גזל ועובר על לא תגזול מ"מ בזמנו משום שמחת פורים לא אקרי גזל כיון שאינו עושה על מנת לגזול ולהרויח אלא משום שמחת פורים הכי נמי נדון דידן לא שנא כיון שאינו מכוון לניאוף אלא לשמחת פורים וכמו שלא עשו גדר התם לענין גזילה כיון שאינו נוהג כי אם ב' לילות ויום אחד הוא הדין נמי הכא דגזל ועריות יצר אחד להן".

על פי הדברים האלו פסק רמ"א (או"ח סי' תרצו סע' ח), "מה שנהגו ללבוש פרצופים בפורים וגבר לובש שמלת אשה ואשה כלי גבר, אין איסור בדבר מאחר שאין מכונים אלא לשמחה בעלמא, וכן בלבישת כלאים דרבנן. ויש אומרים דאסור, אבל המנהג כסברה הראשונה".

4. הב"ח (יורה דעה סי' קפב ד"ה ויש לתת לב) הביא את תשובתו של מהר"י מינץ להיתר וכתב עליו שדבריו דחויים. וז"ל, "ונראה לפע"ד דדבריו בזה דחויים המה ממ"ש הר"א ממי"ץ להדיא דאף במשתאות של חתן וכלה איכא איסורא אלמא דאף מה שעושה משום שמחת מצוה אינו דומה לעושה כדי לינצל מן הצער וכן בדין דלינצל מצער אי אפשר בענין אחר אבל לשמחת חתן וכלה ולשמוח בפורים כבר אפשר בהרבה מיני שמחה ולא יעבור על לאו דלא ילבש ואין ספק שאילו לא היו נעלמים מ"ש הר"א ממי"ץ בזה ממהר"ר יהודה מינץ לא היה כותב כן. עוד כתב מהר"י מינץ כיון שיש היתר בפורים לחטוף המאכל ואין בו משום גזל הכי נמי לענין שינוי לבישת בגדים ותימה דבדבר שבממון ודאי אמרינן (גיטין לו ב) הפקר בית דין הפקר וכדכתבו האחרונים דאין להזמין לבית דין על ככה אם לא עשו שלא כהוגן כפי מנהג העיר על פי טובי העיר והיינו טעמא משום דאין היתר אלא במה שהפקירו טובי העיר אבל בדבר איסור אין כח בשום בית דין להתיר משום שמחת מצוה בפורים בדבר שהוא אסור מן התורה או מדבריהם.

וא"כ מה שמשנים בגדיהם בפורים מאשה לאיש ומאיש לאשה כדי להתדמות ובדברים שהוא לנוי ולקישוט אסור מדאורייתא לרבי אליעזר בן יעקב וכל הפוסקים פוסקים כרבי אליעזר בן יעקב ואף לתנא קמא דהעברת שער מדברי סופרים ונפרש דהוא הדין שאר תיקוני אשה לנוי וליופי נמי מדברי סופרים וקרא דלא ילבש אינו אלא שלא ישנה איש ללבוש בגדי אשה ולילך בין הנשים מכל מקום איכא איסורא מדבריהם במה שהוא לנוי ולקישוט וכל שכן הוא מהעברת שער שאינו ניכר ואסור מדברי סופרים כל שכן בדבר הניכר וגלוי ועוד דגם לובשין שעטנז ועוד דנמשך מזה שילכו האיש בין הנשים ואשה בין אנשים לניאוף ועוד הדבר שהוא הרע ביותר הוא שמכסים פניהם בפרצופים שלא יכירום ואין עלינו לומר בזה אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין כדאמרינן במסכת שבת ריש פרק שואל אדם (קמח ב) ואף באיסורא דאורייתא אמרינן הנח וכו' אבל כל ירא שמים יזהיר לאנשי ביתו ולנשמעים בקולו שלא יעברו על איסור לאו לא בפורים ולא בשמחת חתן וכלה ותבא עליו ברכה להרים מכשולות מדרך עמינו ומנהגים לא הגונים לא ינהגו עוד".

5. במשנה ברורה (סי' תרצו ס"ק ל) כתב, "עיין ביו"ד סימן קפ"ב שכתב שם הט"ז בשם הב"ח שיש לבטל מנהג זה הן בפורים או בשמחת נישואין וכ"כ באה"ג שם ואם כל המלבושים של איש רק מלבוש א' של אשה וניכרים הם אפשר שאין למחות בהם [פמ"ג] ועיין בכנה"ג ובשל"ה שהזהירו להרחיק מזה"

וז"ל השל"ה הקדוש (מסכת מגילה, נר מצוה אות יז) "בתשובת ר"י מינץ סימן ט"ז כתב, דמותר ללבוש פרצופים ולשנות בגדיהם מבגדי איש לבגדי אשה, וכן להיפך. מאחר שאין מתכוונים אלא לשמחה בעלמא, הוא הדין לבישת כלאים דרבנן. אבל אני אומר, לאו משנת חסידים הוא ושומר נפשו

ירחק מזה ללבוש כלאים אפילו דרבנן, או לחטוף מחבירו שלא ברשותו, כי זה הוא שמחת הוללות, וכבר כתבנו לשמוח בשמחה של מצוה".

6. פרי מגדים (משבצות זהב סי' תרצו ס"ק ה) "ויראה כשכל המלבושים של איש, רק מלבוש אחד של אשה, וניכרים הם, גם להרבה דיעות ביורה דעה סימן קפב אין איסור תורה כהאי גוונא, אין למחות בפורים".

7. מתוך משנה ברורה מהדורת 'דרשו' - ביאורים ומוספים (הערה 52). "ואפילו להלביש תינוק שמלת אשה וכן להלביש לתינוקת בגדי איש, כתב הגר"ח קנייבסקי (פורים וחודש אדר עמ' כא אות י) בשם החזו"א שאסור. אכן, דעת הגר"י קנייבסקי (ארחות רבנו ח"ג עמ' ס אות קה) שעד גיל חינוך אפשר להקל בזה, וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ח) שבקטנים יש להקל בזה [וראה בבאר היטב ס"ק יג]. ובספר דינים והנהגות ממרן החזו"א (פכ"ב אות י) כתב שאחד ממקורביו נכנס בפורים עם בתו כבת 4-5 כשהיא לבושה במכנסיים, והחזו"א הקפיד על כך ואמר 'וכי זה חינוך?'".

וראה גם את דברי הגר"ע יוסף זצ"ל (שו"ת יביע אומר ח"ה יו"ד סי' יד) שכתב, "ברם בקושטא שאין להתיר בזה כלל. ועינא דשפיר חזי להר"א ממיץ בס' יראים (ס"ס צו) שכתב, ואפילו עראי דרך שחוק אסור לאיש ללבוש מלבושי אשה. וכן להיפך, שהרי לא חלק הכתוב בין קבע לעראי, והוצרכתי לזה לפי שראיתי בנ"א שלובשים עראי מלבושי אשה במשתאות של חתן וכלה. ע"כ.

ובתשובת הרמב"ם (בראש ס' מעשה רוקח דף א ע"א), כתב, בדבר מה שיש נוהגים שהכלה תצנוף מצנפת או כובע ולוקחת בידה סיף ויוצאת במחול לפני האנשים והנשים, לא יעלה על הדעת שמפני היותה כלה הותר לה איסור תורה בתועבה זו, אא"כ יתנצלו לומר שהם סומכים על המנהג, שכך נהגו, כמו שיתנצלו בזולתו, וכבר היה נעשה כן במצרים, והיו נכשלים בו גדולים, עד שבטלנו אותו, ומחינו זכרו. וכן היה נהוג שהחתן יוצא לאשה המקשטת תקשט אותו, וזה מכלל עדי האשה, ואסור לעשותו, וראוי להזהר מזה, ולא יסמכו על הנשים שאין להן דעת ולא תבונה. עכת"ד.

הרי שאע"פ שעושים כן רק לשמחת חתן וכלה אסור... וכן הסכים מרן החיד"א בשו"ת ברכה יו"ד (סי' קפב סק"ג). והביא גם ד' הרמב"ם הנ"ל. ע"ש. וכ"כ מהר"א ישראל בכסא אליהו א"ח (סי' תרצו סק"ג). וכ"כ הכנה"ג א"ח (ס"ס תרצה). ושכ"כ מהר"ש אבובב בס' הזכרונות. ע"ש. וכן פסק הגאון מהר"ח פלאגי' בשו"ת סמיכה לחיים (חאו"ח סי' א די"א ע"ב), ובשו"ת חיים ביד (חיו"ד סי' א דף י ע"א), ובספרו משא חיים (חלק המנהגים מע' ל אות קיג), שיש לבטל המנהג הרע שנוהגים בפורים ובשמחת חתן וכלה שאיש לובש בגדי אשה וכן להיפך, שעוברים על לא ילבש גבר שמלת אשה. ע"ש.

וכן העלה בס' יד הקטנה (דף רפ ע"ב), אחר שהאריך בזה מאד, וסיים, ולכן ודאי שראוי לכל הגדולים למחות בחרמות גדולים ובכל מיני כפיות לבער המנהג הרע הזה, ולא תמצא מכשלה גדולה כזאת בישראל ח"ו, וישתקע הדבר ולא יאמר. ע"ש. וכ"כ הרה"ג בעל לב העברי בס' בית יוסף חדש (דפ"ג ע"ד).

8. אסתר (ח טז), "לִיהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשְׁן וִיקָר".

9. במסכת מגילה (טז ב) שנינו, "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אמר רב יהודה אורה זו תורה וכן הוא אומר כי נר מצוה ותורה אור שמחה זה יום טוב וכן הוא אומר ושמחת בחגך ששון זו מילה וכן הוא אומר שש אנכי על אמרתך ויקר אלו תפלין וכן הוא אומר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ותניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפלין שבראש".
ופירש רש"י, "אורה זו תורה - שגזר עליהן המן שלא יעסקו בתורה. זהו יום טוב - קיימו עליהם ימים טובים. זו מילה - ועל כל אלה גזר".

ובשפת אמת (פורים תרמח) הקשה למה שינה הפסוק ולא כתב 'ליהודים הייתה תורה ויום טוב ומילה ותפילין?' ותירץ, "שזה עצמו היה הגאולה והישועה. שהרגישו בני ישראל זאת בנפשותם. כי התורה היא האורה והמילה ששון. כי בודאי אותו הדור שזכו לנסים בכוח התשובה, בודאי נתעלו נפשותם ובאו לאמונת התורה. ונמתלאו אורה בכח התורה וששון בכח המילה וכו'. וזה עצמו מה שדרשו חז"ל (שבת פח א) 'הדר קיבלוה בימי אחשוורוש' - פירש רש"י 'מאהבת הנס', שמקודם היו בבחינת אמונה כמו שכתוב כפה עליהם ההר וכו', ועתה הבינו בעצמם חובת התורה והמצוות".

10. רמ"א (או"ח סי' תרצה סע' ב).

11. כף החיים (סי' תרצה ס"ק כו) - "ויש ללמוד משניות של מסכת שקלים שהוא מענינא דיומא ואחר הסעודה מסכת מגילה". ובס"ק טז כתב, "וקודם הסעודה יאמר לשם יחוד קבה"ו וכו' הריני בא לקיים מצות סעודת פורים במאכל ומשתה כמו שתיקנו מרדכי ואסתר לעשות ביום זה, כמ"ש לעשות אותם ימי משתה ושמחה לתקן את שורש מצוה זו וכל מצות הכלולות בה במקום עליון. ויהי נועם וכו'. ואחר הסעודה קודם בהמ"ז ילמוד משניות של מסכת מגילה והם ד' פרקים ויכוין שהם כנגד ד' אותיות הוי"ה וד' אותיות אדנ"י".

12. במסכת פסחים (ו א) למדנו, "הני שלשים יום מאי עבידתייהו כדתניא שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום רבן שמעון בן גמליאל אומר שתי שבתות מאי טעמא דתנא קמא שהרי משה עומד בפסח ראשון ומזהיר על הפסח שני שנאמר ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו וכתוב ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ורבן שמעון בן גמליאל אמר לך איידי דאיירי במילי דפסחא מסיק להו לכל מילי דפסחא".

ובמסכת עבודה זרה (ה ב) למדנו טעם אחר להקדמת שלושים יום קודם פסח, "שואלין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום רשב"ג אומר שתי שבתות אנן דשכיחי מומין דפסלי אפילו בדוקין שבעין בעינן תלתין יומין". ופירש בב"י (או"ח סי' תכט) "כלומר שכל ישראל חייבין להקריב קרבן לחג זה צריכין שלשים יום לדרוש להם בהלכות הפסח כדי שיהא שהות לכולם ליקח להם קרבנות בדוקים ממומין ואף על גב דהשתא בעוונותינו אין לנו קרבן כיון דבזמן שהיה קרבן התקינו שיהו דורשין שלשים יום קודם תקנה לא זזה ממקומה".

ואכן פסק השו"ע (או"ח סי' תכט סע' א) "שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום". ובמשנה ברורה (ס"ק ב) כתב, "ומתחילין מיום הפורים עצמו".